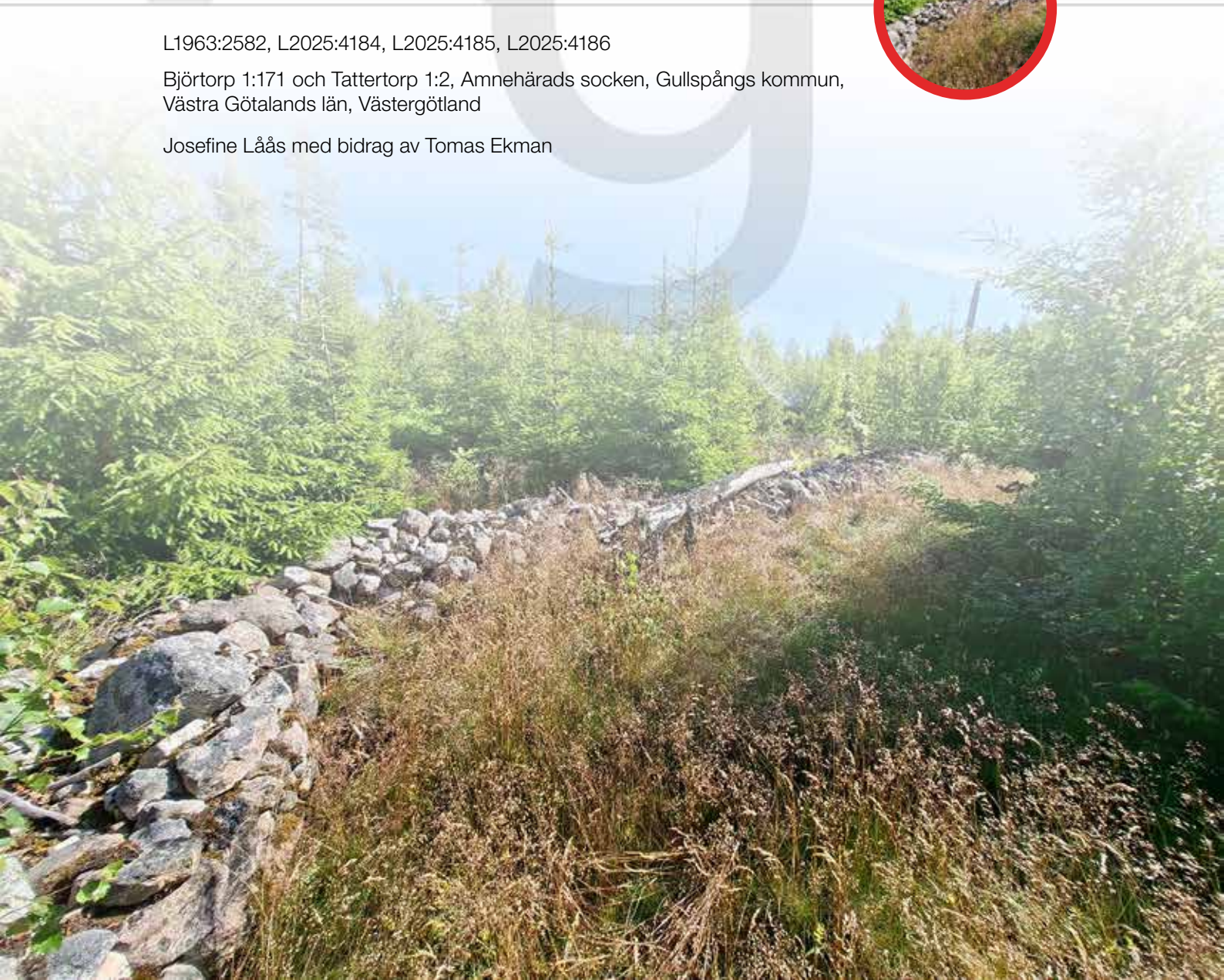

Gullspångsparken – Lägenhetsbebyggelser, murar och röjningsröse

L1963:2582, L2025:4184, L2025:4185, L2025:4186

Björtorp 1:171 och Tattertorp 1:2, Amnehärads socken, Gullspångs kommun,
Västra Götalands län, Västergötland

Josefine Låås med bidrag av Tomas Ekman

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 70 227 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Sverige med
Västra Götalands län markerat i rött.*

© 2025 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2025:37
Lst dnr 431–13793–2025

Författare	Josefine Låås
Kvalitetsgranskning	Annica Ramström
Grafisk form	Mikael Johansson
Omslagsfoto	Objekt 5
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

Gullspångsparken - Lägenhetsbebyggelser, murar och röjningsröse

L1963:2582, L2025:4184, L2025:4185, L2025:4186

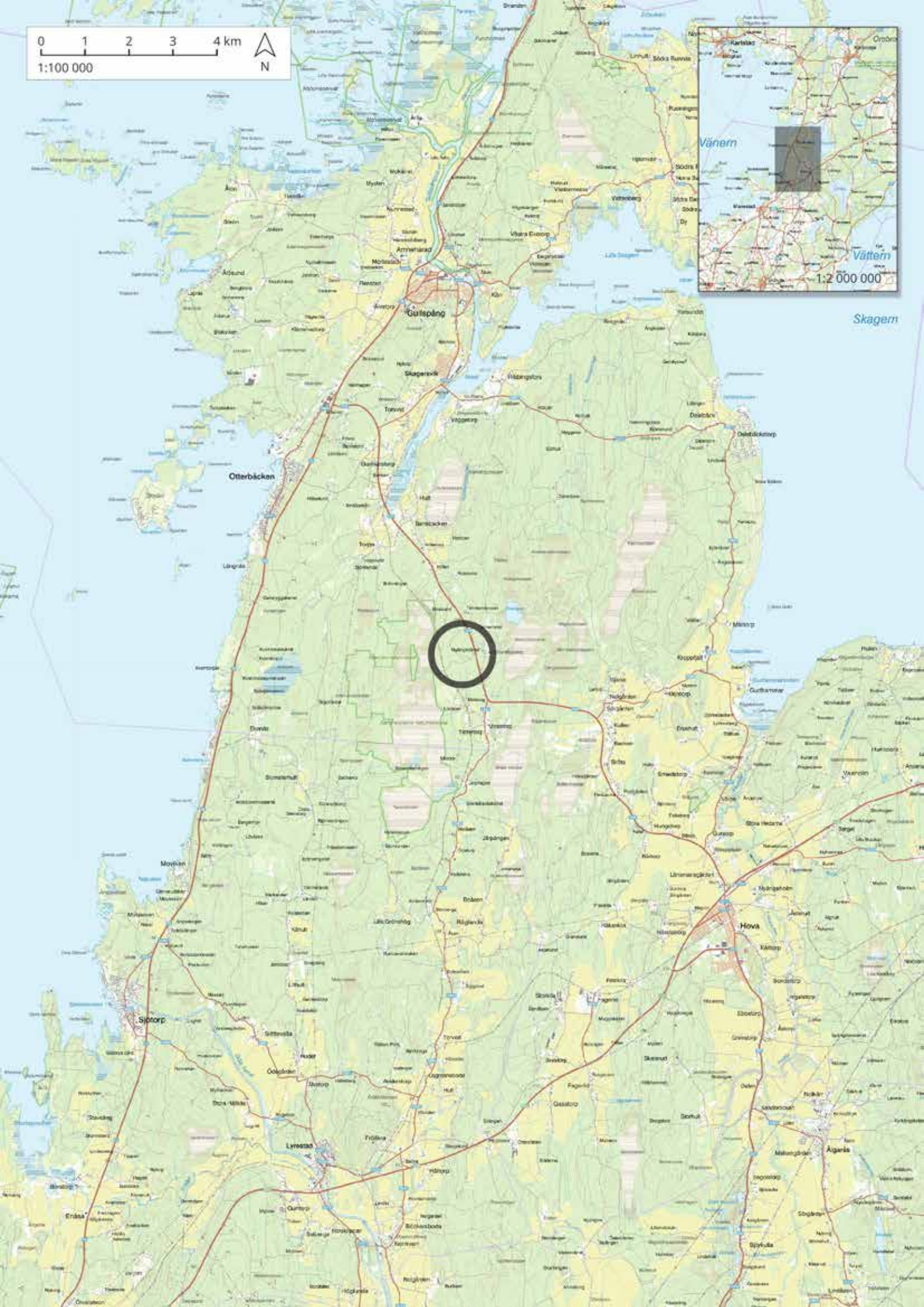
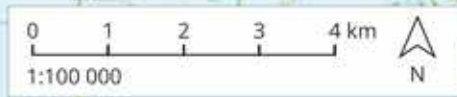
Björtorp 1:171 och Tattertorp 1:2, Amnehärads socken, Gullspånga kommun,
Västra Götalands län, Västergötland

Josefine Låås med bidrag av Tomas Ekman

Lst dnr 431–13793–2025

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Innehållsförteckning	5
Sammanfattning	7
Inledning	8
Utredningsområdet	8
Dagens natur- och kulturmiljö	8
Den äldre kulturmiljön: kart- och arkivstudier	11
Torpmiljön Stralsund längst i norr	12
Den centrala mossmarken som omfattar den största delen av området	14
Mindre intag av åker och äng längst i söder, med koppling till byn Miskog	14
Syfte och målgrupper	16
Metod och genomförande	16
Kart- och arkivstudier	16
Fältinventering	16
Resultat	17
Redovisning objekt	17
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	22
Tekniska och administrativa uppgifter	23
Referenser	24
Litteratur	24
Kartor och arkivmaterial	24
Lantmäterimyndigheternas arkiv	24
Digitala arkiv	24
Förteckning över figurer	25
Förteckning över tabeller	25
Förteckning över bilagor	25
Bilagor	26
Bilaga 1. Tabell över karterade objekt	26

SAMMANFATTNING

Under perioden 30 juni till 4 juli år 2025 genomförde Arkeologgruppen AB en arkeologisk utredning etapp 1 inom fastigheterna Björtorp 1:171 och Tattertorp 1:2, Gullspångs kommun, Västra Götaland. Utredningsområdet uppgick till cirka 120 hektar. Vid fältinventeringen, utredning etapp 1, noterades följande objekt:

Obj nr	Lämningstyp	Antikvarisk status och KMR-nummer
1	Lägenhetsbebyggelse	Övrig kulturhistorisk lämning, KMR-nr: L2025:4185
2	Vägmärke	Fornlämning, KMR-nr: L1963:2582
3	Hägnad	Ej fornlämning
4	Brunn/kallkälla	Ej fornlämning
5	Hägnad, åkermark	Ej fornlämning
6	Lägenhetsbebyggelse	Övrig kulturhistorisk lämning, KMR-nr: L2025:4186
7	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning, KMR-nr: L2025:4184

Tabell 1. Tabell över påträffade objekt samt befintliga och nyregistrerade lämningar i Kulturmiljöregistret.

Figur 1, föregående sida. Översiktskarta med aktuellt område inom svart cirkel. Skala 1:50 000 med instick i skala 1: 1 000 000.

INLEDNING

I samband med att EnBW Sverige AB planerade att upprätta en solcellspark inom ett större område mellan byarna Stralsund och Midskog, Gullspångs kommun, har Arkeologgruppen AB genomfört en arkeologisk utredning etapp 1. Det aktuella området var cirka 120 hektar stort och beläget inom fastigheterna Björtorp 1:171 och Tattertorp 1:2. Arkiv- och kartstudier genomfördes i maj och fältinventeringen i juni-juli år 2025. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Västra Götalands län (dnr 431-13739-2025), kostnadsansvaret bars av EnBW Sverige AB.

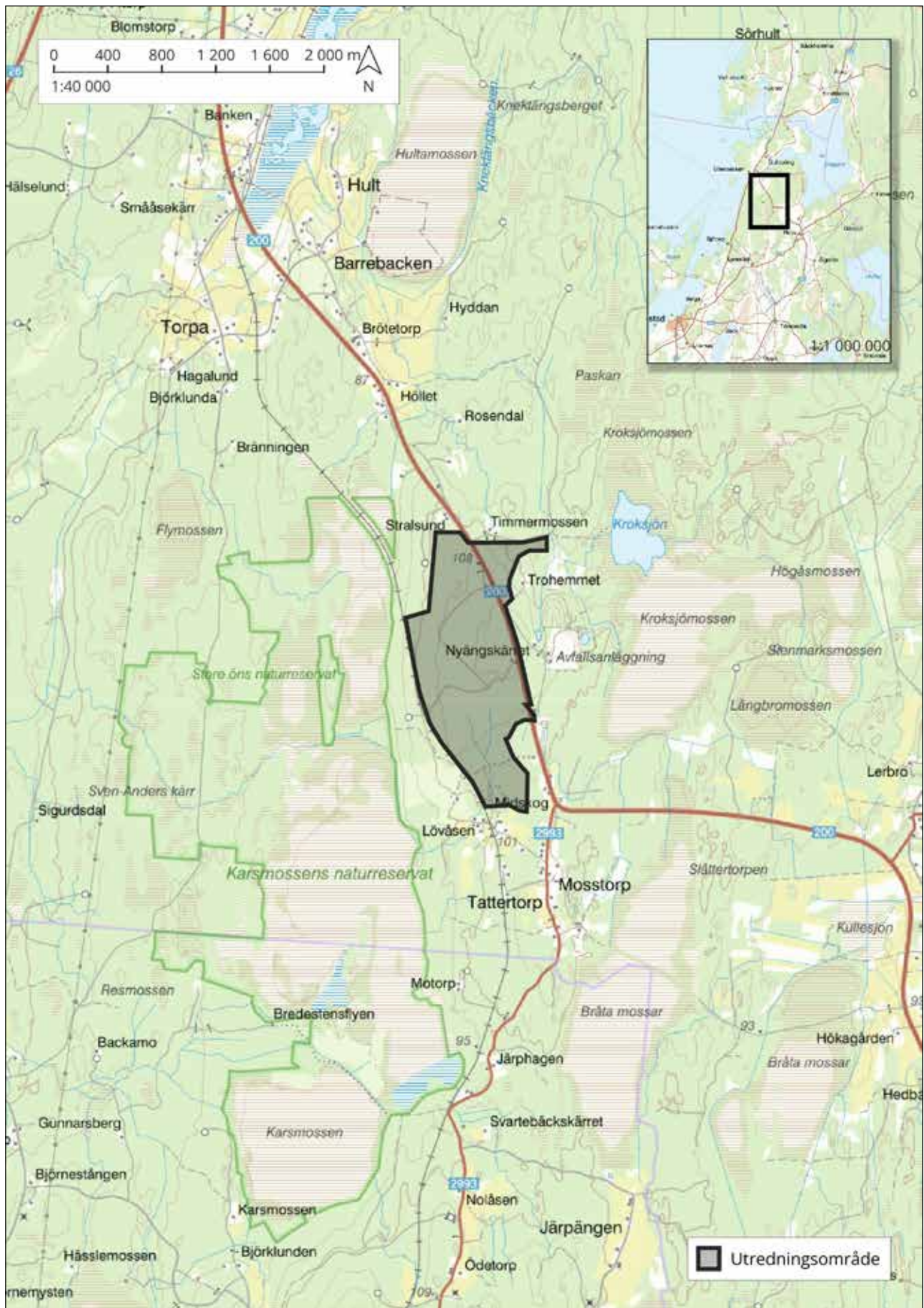
UTREDNINGSGOMRÅDET

Dagens natur- och kulturmiljö

Landskapet inom utredningsområdet är relativt flackt, beläget cirka 100–110 meter över havet och utgörs av skogbeväxt stenig och blockig moränmark, med inslag av sankar, kraftigt utdikade områden. Att området varit blött står även klart när man ser till närområdets olika platsnamn, där ändelserna ”-kärr” och ”-mossen” är mycket vanliga. Större delen av områdets centrala och södra delar är synbart kraftigt markberett och bevuxet med tät planterad bruksskog. Norra delen är framför allt tätt beväxt med lövsly, vilket medförde mycket dåliga siktförhållanden.

Utmed utredningsområdets västra gräns löper en äldre järnväg, som idag endast brukas för dressinåkning.

Inom det nu aktuella utredningsområdet har sedan tidigare endast ett vägmärke (L1963:2582) registrerats i Kulturmiljöregistret (KMR), bestående av en milsten från Karl XII regeringstid. Strax söder om utredningsområdet finns ytterligare ett liknande vägmärke (L1963:3086). I det direkta närområdet finns i övrigt endast ett fåtal kända fornlämningar; dessa utgörs bland annat av flertalet gränsmärken (se till exempel L1960:6320 och L1960:6370), en minnessten (L1963:3087), en begravningsplats (L1963:6109, pestkyrkogård) samt röjningsrösen. Utöver dessa finns inom en cirka 2 kilometers radie ett antal lägenhetsbebyggelser, ensamliggande stensättningar och fångstgropar registrerade.

Figur 2. Översiktskarta över det aktuella utredningsområdet i svart. Skala 1:40 000.

10

Den äldre kulturmiljön: kart- och arkivstudier

Av Tomas Ekman

Utredningen berörde ägor tillhörande torpen Stralsund och Lövåsen samt enheten Midskog. Lövåsen och Midskog förekommer på kartor och i husförhörslängder från 1700-talets första hälft. Möjligen är Midskog äldre än så, med Lövåsen som tillhörande torpenhet. Torpet Stralsund är däremot yngre och anläggs enligt kartmaterial i början av 1800-talet. Enligt uppgifter i kartmaterialet uppförs det på begäran av fältväbeln vid kungliga Skaraborgs regemente, vilket bekräftas i husförhörslängder.

En stor del av utredningsområdet utgörs av mossmark. Den ingick under historisk tid i en kronoallmänning. Sannolikt hade den ursprungligen varit en lokal angelägenhet, en socken- eller häradsallmänning. Dessa kom att exproprieras i hög grad från och med Gustav Vasas tid. Han hävdade att:

”sådana ägor som obebyggda ligga höra Gud, Oss och

Sveriges krona till och ingen annan”

Västergötland tillhörde de landskap som tidigast drabbades av den nya givna och en majoritet av landskapets samfällt ägda mark gick under 1500-talet över till kronan.

Under 1700-talet debatterades i flera omgångar om allmänningarnas status och det bästa sättet att ta tillvara deras resurser. Många allmänningar sades vara bristfälligt skötta och upplysningstidens ledande män ville se ett rationellt bruk. Vad som långt senare har kallats *”allmänningens tragedi”* var ett aktuellt faktum redan då – det vill säga att det som är bra för individen inte nödvändigtvis är till fördel för det gemensamma bästa. I fråga om allmänningarna handlar det om att alla utnyttjar resurserna, men ingen vill svara för skötsel och investeringar. Men när uttrycket förekommer i dag handlar det sällan om socken- eller kronoallmänningar, snarare som inslag i argumentation för eller emot privat eller gemensamt ägande (Dahlstrand, 1994).

Skaraborgs län kom att bli en föregångare för privatisering av allmänningarna, först på sockennivå, men sedan även gällande kronoallmänningarna. Medan diskussionen pågick i riksdagen tog man det djärva greppet att omdefiniera kronoallmänningar som sockenallmänningar, vilka sedan år 1805 varit tillåtna att skifta. Efter en serie rättegångar fick skaraborgarna i princip rätt och år 1823 blev det inom riket fritt att skifta eller bevara allmänningarna, något som bestämdes på lokal nivå. En stor del av kronoallmänningarna klassificerades om som sockenallmänningar och kunde därmed administreras lokalt.

En vägande bakgrund till intresset för dessa marker var behovet av nyodling. Förlusten av Finland efter 1809 sände chockvågor genom det dåtida riket och Esaias Tegnér myntade uttrycket *”att vinna Finland inom Sveriges gränser åter”*, det vill säga att genom nyodling och företagande ersätta den förlust för

försörjningen man lidit. 1800-talet var också en tid när befolkningskurvan på allvar började peka uppåt. Ett tredje skäl var att den tekniska och metodiska utvecklingen inom jordbruket varit snabb sedan slutet av 1700-talet. Ett exempel var täckdikningen som gjorde uppodling möjlig av stora arealer som tidigare varit alltför vattensjuka; mossar, kärr och sjönära områden.

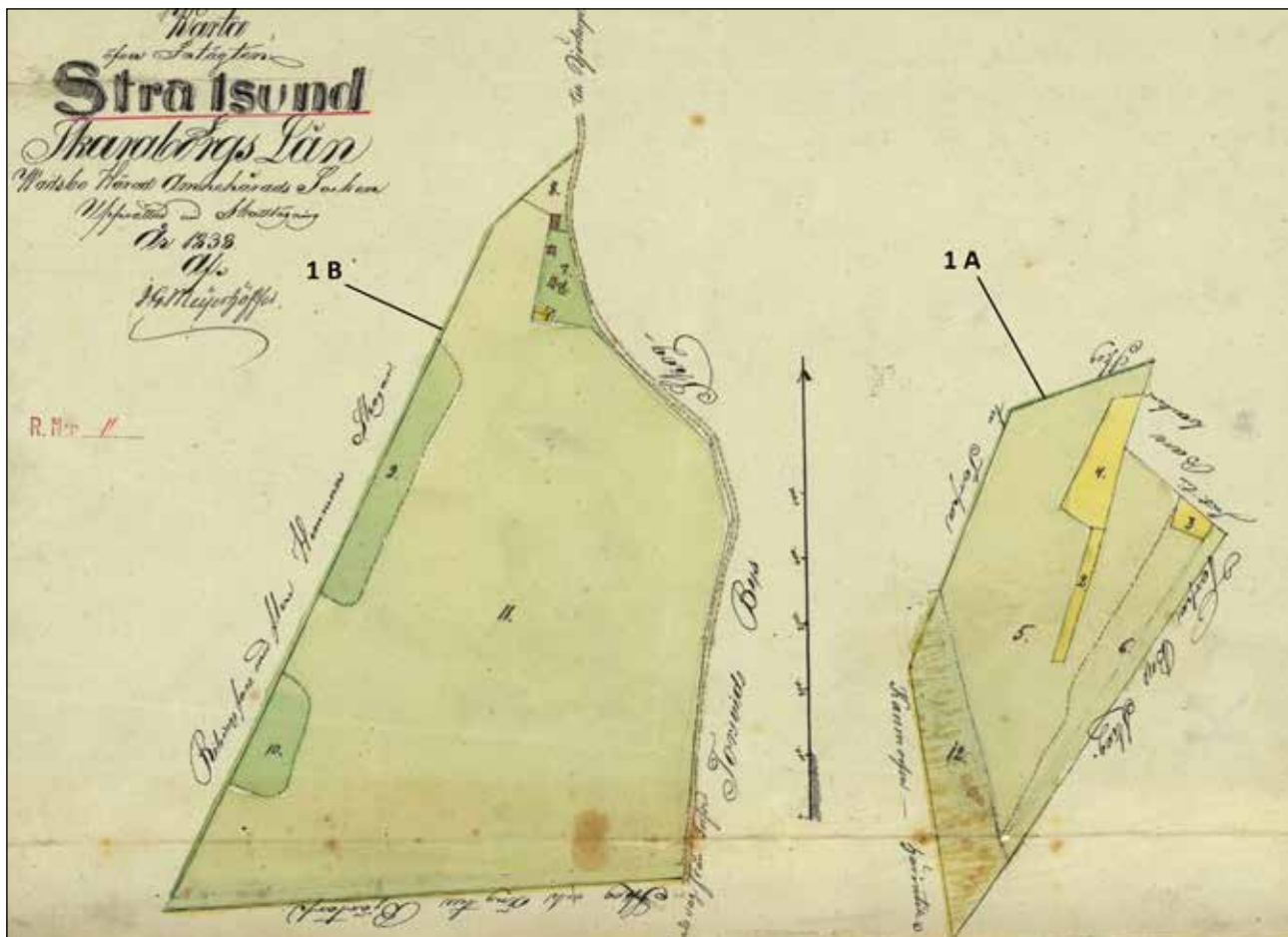
Just ett sådant område utgör det aktuella utredningsområdet. Det kan översiktligt delas in i tre delar:

Torpmiljön Stralsund längst i norr

Stralsund är ovanligt lätt att datera, tack vare de handlingar som hör till en karta från år 1806 (16-ahr-50a). Den har upprättats efter en begäran från fältväbeln vid Kungliga Skaraborgs regemente som vill uppta ett *"nyhemman"* i kronoallmanningen Bröten. Det har redan fått namnet Stralsund, som kan tyckas udda i norra Västergötland. Men det var inte ovanligt att män med militärbakgrund döpte sina torp och fastigheter efter gamla garnisoner eller slagfält. Så var dock inte fallet här. Fältväbeln hette Johan Anders von Ackern och var född i Stralsund, som var en gammal hansestad vid tyska kusten. Den hade tillhört Sverige i stort sett sedan stormaktstiden, men inte mer efter år 1815. Staden hade en central funktion i svenskt försvar av besittningarna söder om Östersjön. En fältväbel motsvarar ungefär en sergeant eller fanjunkare i dagens grader.

Lantmätaren stakar ut två områden år 1806. Det ena området (se 1a, figur 4) låg utanför utredningsområdet, mot nordväst längs vägen mot Brötetorp. Det klassificeras som odugligt för odling och bete, men genom utdikning ska marken kunna användas som äng. Det södra området (1b, figur 4) klassificeras som mycket stenbundet och bevuxet med granskog, men möjligt att odla upp till åker. Enligt en beräkning från år 1809 som bifogats i akten kommer det att ta 30 år innan allt arbete ger resultat och därför rekommenderas frihet från skatt under samma tid. Den förste brukaren i området, Olof Carlsson, omnämns först i 1815 års husförhörslängd. Han hade en bakgrund som dräng hos fältväbeln von Ackern. Där hade han gift sig med dottern i huset, som blev nybyggarhustru i Stralsund. von Ackern bodde själv i Backen, som låg längre norrut i socknen.

Cirka trettio år efter att 1806 års karta upprättats, år 1838, får vi mycket riktigt se resultatet när lantmätaren dyker upp igen. Område 1b har då en gårdstomt med fyra byggnader, längst i norr. Denna är belägen där Stralsunds befintliga bebyggelse ligger idag. Området som var aktuellt för denna utredning omnämns här på 1838 års karta som sankmark bevuxen med björk och tall, som *"äfven nyttjas till bete"*. Övrig mark klassificeras som betesmark, med undantag för lite slättermark i väster. I område 1a har man försökt att ta upp åkermark, men huvuddelen av den är igenlagd och kallas *"nästan aldeles oduglig"* av lantmätaren.

Figur 4. Arealavmätning från år 1838. Kartan är inte rektifierad. Norr är uppåt i bild. Stralsund, Amnehärad socken, Akt 16-ahr-227, Lantmäterimyndigheternas arkiv.

Först på Häradsekonomiska kartan finns bebyggelsen även inom utredningsområdet, medan de norra delarna benämns vara bebyggda med endast två backstugor. Häradsekonomiska kartan uppfördes under perioden 1859–1934, där Skaraborgs län uppges ha karterats omkring 1877–1882, vilket ger en fingervisning om tiden för när denna bebyggelse har uppförts.

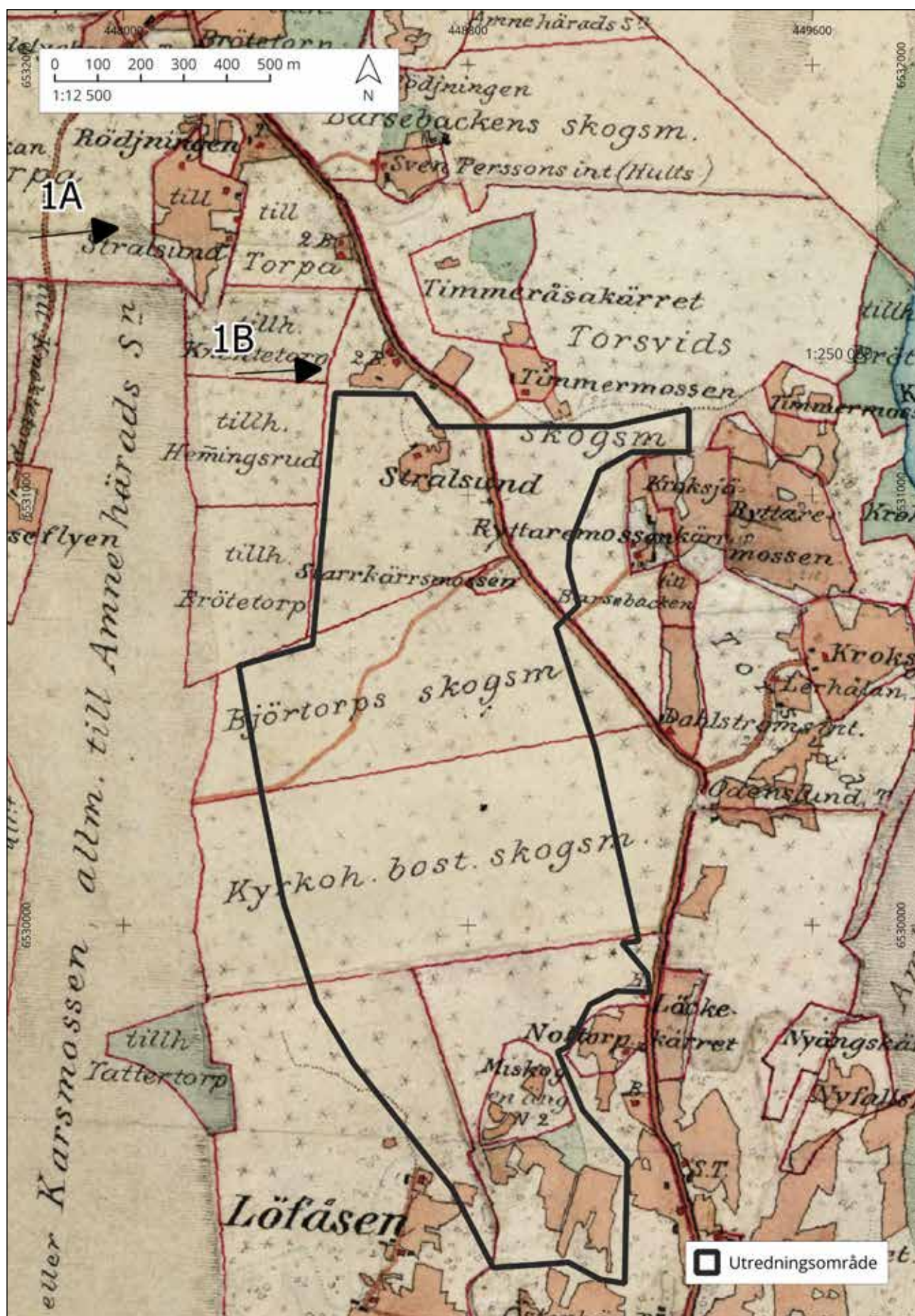
Tyvärr finns inte tillgång till kartor som visar utvecklingen efter år 1873 på grund av de restriktioner inom Lantmäteriverket som gäller för närvarande. Av handlingar (16-avr-avsl59) från en tvist där dom fälldes av Vadsbo tingsrätt år 1963 kan man utläsa att Stralsunds södra del (område 1b) då var indelat i fyra ägodelar av varierande storlek. Här framgår också att delar av bebyggelsen använts inom socknens/kommunens fattigvård. Hänvisningar görs till kartor som inte är tillgängliga av ovan redovisade skäl. Det går dock att identifiera de fyra delarna utifrån ekonomiska kartan som här upprättades år 1960. Då framgår att den bebyggelse som idag finns vid Stralsund är efterträdare till den som på Häradsekonomiska kartan klassificeras som backstugor. Den huvudsakliga bebyggelsen hamnade i och med detta återigen omedelbart norr om utredningsområdet. Det är samma plats där fattigvården senare hamnar. Inom utredningsområdet syns på flygfoto från mitten 1900-talet rester av det torp med omgivande odlingsmark som är markerat på Häradsekonomiska kartan. På den ekonomiska kartan markeras dock ingen bebyggelse, vilket bör betyda att den försvann under 1950-talet.

Den centrala mossmarken som omfattar den största delen av området

I den centrala mossmarken görs smärre försök till uppodling och uppröjning men området verkar relativt snart (under 1800-talet) återgå till skogsbevuxen mossmark, som möjligen kan användas för skogsbete. I modern tid har antagligen skogen varit det värdefulla inom området, med möjligheter till markbehandling och rationellt bruk.

Mindre intag av åker och äng längst i söder, med koppling till byn Miskog

Området längst i söder präglades av närheten till byn Miskog (eller Midskog), strax söder om utredningsområdet. Där görs flera nyodlingar under början av 1800-talet. Det tycks dock bara röra sig om ängs- och betesmark. Inga byggnader finns markerade eller omnämnda i tillgängligt arkivmaterial (16-ahr-16a, 16-ahr-16b), daterade 1809 respektive 1824. Det tycks handla om mark som idag lämnats att växa igen, alternativt planterats med produktiv skog.

Figur 5. Översikt över utredningsområdet mot bakgrund av en rektifierad version av Häradsekonomiska kartan. Utredningsområdet markerat med svart ram. Skala 1:10 000.

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om idag okända fornlämningar berördes av det planerade arbetsföretaget. Utredningen skulle preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet samt identifiera, motivera och antikvariskt bedöma både kända och nyupptäckta fornlämningar samt övriga kulturhistoriska lämningar. Utöver detta skulle även antikvarisk status för lämningar från historisk tid, om möjligt, fastställas genom kart- och arkivstudier inom ramen för utredningen.

Resultaten från utredningen ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagarens planering.

Utredningens målgrupper är främst Länsstyrelsen och EnBW Sverige AB. Resultaten kan även komma att användas av undersökare om en undersökningsplan för en arkeologisk utredning steg 2, förundersökning eller undersökning ska upprättas.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Den arkeologiska utredningen etapp 1 omfattade:

Kart- och arkivstudier

Vilka genomfördes i de digitala arkiven och omfattade en genomgång av KMR samt av rapporter över tidigare utförda arkeologiska utredningar och undersökningar i närområdet. Det historiska kartmaterialet analyserades i Lantmäteriets historiska kartarkiv som finns tillgängligt på Internet. Detta innefattade Rikets allmänna kartverk, Lantmäteristyrelsens kartarkiv samt Lantmäterimyndighetens kartarkiv. Kart- och arkivstudier över den äldre kulturmiljön genomfördes av Tomas Ekman, Arkeologgruppen AB.

Fältinventering

Vilket innebar en okulär besiktning av utredningsområdet för att bedöma lämpliga boplatsslägen och identifiera eventuella lämningar synliga ovan mark, men inte registrerade i KMR. Inom utredningsområdet förekom som tidigare nämnts inslag av sank, kraftigt utdikade områden. Större delen av områdets centrala och södra delar var synbart kraftigt markberett och var bevuxen med tät planterad bruksskog. Norra delen var framför allt tätt beväxt med lövsly, vilket medförde mycket dåliga siktförhållanden och att delar av området fick en lägre inventeringsgrad än övriga delar.

Samtliga lämningar och objekt mättes in med handhållen GPS och beskrevs och fotograferades i fält.

RESULTAT

Vid fältinventeringen påträffades tomt- och åker-/hagmark tillhörande torpen Stralsund och Lövåsen samt enheten Midskog, vilka samtliga utgjordes av stenmurar som omgärdade stenröjd mark. Inom Stralsund påträffades en husgrund med spismursröse och en jordkällare. Strax sydost om Stralsunds ägor påträffades resterna efter ytterligare en stenmur. Möjligen ska denna mur kopplas till ett av områdena som benämns Barrebacken på 1960 års ekonomiska karta.

Redovisning objekt

Nedan redovisas de individuella objekt som framkom. De presenteras med en kort beskrivning tillsammans med en bedömning av vilken typ av lämning de utgör, samt deras nytilldelade nummer i KMR.

Objekt 1 - L2025:4185

Lägenhetsbebyggelse, 1800-tal

Beskrivning: inom en cirka 140x145 meter stor stenröjd yta finns en husgrund och en jordkällargrund, omgärdade av flertalet stenmurar. Husgrunden är cirka 8x4 meter stor och intill 0,5 meter hög, bestående av stensyll, trappsten och spismursröse. Jordkällaren är belägen strax syd-sydost om husgrunden cirka 7x6 meter stor och 2,5 meter hög. Både husgrunden och jordkällaren är uppbyggda av kallmurade naturstenar, lagda med flatsida utåt.

Bebyggelsen avgränsas av ett kraftigt dike i söder, stenmurar i övriga väderstreck och omges av igenlagd åkermark, idag beväxt av skog och sly. Bebyggelsen förekommer på Häradsekonomiska kartan, men platsen har övergetts när Ekonomiska kartan upprättas. I stället tycks man ha flyttat upp till det som på Häradsekonomen benämns som två backstugor. Bebyggelsen Stralsund är ännu idag belägen på den platsen.

På platsen har hembygdsföreningen satt upp en torpskylt med namnet Gökelund, vilken satts upp i samband med torpinventeringen. Inget torp med det namnet har dock kunnat knytas till platsen. Sannolikt rör det sig om en oavsiktlig "felskyltning".

Lämningen uppfyller inte Kulturmiljölagens rekvisit för en fornlämning i och med att den inte är en lämning efter människors verksamhet under forna tider och den har inte tillkommit genom äldre tiders bruk. Baserat på det historiska kartmaterialet har lämningen sannolikt heller inte tillkommit före år 1850.

Antikvarisk bedömning: *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Skador: inga.

Objekt 2 - L1963:2582

Vägmärke, 1700-tal

Beskrivning: vägmärket i form av en milstolpe i kalksten. Fornlämning, känd sedan tidigare. Gällande beskrivning i Fornsök stämmer, inga tillägg eller ändringar behöver utgöras.

Lämningen uppfyller Kulturmiljölagens samtliga rekvisit för fornlämning då den är en lämning efter mänsklig verksamhet under forna tider som har tillkommit genom äldre tiders bruk, är varaktigt övergiven och tillkommen före år 1850.

Antikvarisk bedömning: *Fornlämning.*

Skador: inga.

Objekt 3

Hägnad

Beskrivning: en mur av kallmurad, rundad natursten i upp till fyra skift. Cirka 60 meter lång, 1-1,5 meter bred och 0,6-1,2 meter hög. Baserat på murens krökta form ska den möjligen föras till den gräns som syns på Ekonomiska kartan från 1960, där ett mindre område anges tillhöra Barrebacken. Detta område är däremot inte markerat på Häradsekonomiska kartan, vilket talar för att det inte rör sig om vare sig fornlämning eller en övrig kulturhistorisk lämning.

Lämningen uppfyller inte Kulturmiljölagens samtliga rekvisit för en fornlämning i och med att den inte är en lämning efter människors verksamhet under forna tider och den har inte tillkommit genom äldre tiders bruk. Baserat på det historiska kartmaterialet har lämningen sannolikt heller inte tillkommit före år 1850.

Antikvarisk bedömning: *Ej fornlämning.*

Skador: ställvis raserad.

Objekt 4

Brunn/kalkkälla

Beskrivning: möjlig källa eller vattenhål, i form av en stensatt och stenfylld grop, 3x2,5 meter stor och cirka 1,3 meter djup. Påträffad i anslutning till ett mindre vattendrag och utmed en välskött väg. Anläggningen är belägen på Midskogs ägor, på en plats där ägor anslutna till Midskog, Lövåsen och Prästbolet (kyrkoägd skogsmark) möts. Inga källor förekommer dock i det historiska kartmaterialet. Baserat på dess närhet till järnvägen kan den ha anlagts i samband med att järnvägen byggs i början av 1900-talet.

Lämningen uppfyller inte Kulturmiljölagens samtliga rekvisit för en forn-lämning i och med att den inte är en lämning efter människors verksamhet under forna tider och den har inte tillkommit genom äldre tiders bruk. Baserat på det historiska kartmaterialet har lämningen sannolikt heller inte tillkommit före år 1850.

Antikvarisk bedömning: *Ej forn lämning.*

Skador: inga.

Objekt 5

Hägnad och åker-/hagmark

Beskrivning: flertalet stenmurar, belägna inom en cirka 330x280 meter stor yta. Murarna är cirka 40–260 meter långa, omkring 1–2 meter breda och 0,5–1 meter höga. Murarna är uppbyggda av rundade naturstenar och i vissa delar även av block, cirka 0,3–1,2 meter stora. Murarna är övermossade och ställvis raserade.

Inhägnar igenlagd åker och/eller hagmark som hör till Midskog ägor. Ytan är röjd på sten och omgärdas av diken. Inom området finns även minst ett röjningsröse (objekt 7). Vid utredningstillfället var marken bevuxen av lövsly och blandskog.

Lämningen uppfyller inte Kulturmiljölagens samtliga rekvisit för en forn-lämning i och med att den inte är en lämning efter människors verksamhet under forna tider och den har inte tillkommit genom äldre tiders bruk. Baserat på det historiska kartmaterialet har lämningen sannolikt heller inte tillkommit före år 1850.

Antikvarisk bedömning: *Ej forn lämning.*

Skador: ställvis raserad.

Objekt 6 - L2025:4186

Lägenhetsbebyggelse, 1800-tal

Beskrivning: inom en cirka 80x60 meter stor stenröjd yta finns två husgrunder och en jordkällargrund, omgärdade av stenmurar.

Den större husgrunden, belägen i nord-nordväst, är cirka 12x10 meter stor och intill 0,5 meter hög. Centralt i husgrunden finns ett spisröse. Utgör husgrund efter boningshuset för torpet Lövåsen.

Cirka 30 meter sydöst om ovannämnda finns en betydligt mindre husgrund, cirka 5x4 meter stor och intill 0,5 meter hög. Den består av en delvis synlig stensyll och ett spismursröse. Tak- och murtegel ligger synligt i ytan. I sydvästra delen finns även en kraftig jordkällare, cirka 10x7 meter stor och upp till 1 meter hög, med ingång i söder.

Bebyggelsen avgränsas i väst och söder av stenmurar och är skuren av järnvägen i norr och öster. Strax sydöst om bebyggelsen, på andra sidan järnvägen, finns flertalet murar i kallmurad natursten, belägna inom en cirka 100x50 meter stor yta. Murarna är cirka 50–90 meter långa, omkring 1,5 meter breda och intill 0,5 meter höga. Inhägnar vad som sannolikt utgjort åker- eller hagmark. Ytan är röjd på sten och omgärdas av diken. Utmed långsidorna finns fägator. Murarna är övermossade och ställvis raserade. Platsen var vid utredningstillfället bevuxen av granskog.

Bebyggelse förekommer på Häradsekonomiska kartan, men när Ekonomiska kartan upprättas tycks platsen ha övergetts.

På platsen har hembygdsföreningen satt upp en torpskylt med namnet Lövåsen, vilken tillkommit i samband med torpinventeringen.

Lämningen uppfyller inte Kulturmiljölagens samtliga rekvisit för en forn-lämning i och med att den inte är en lämning efter människors verksamhet under forna tider och den har inte tillkommit genom äldre tiders bruk. Baserat på det historiska kartmaterialet har lämningen sannolikt heller inte tillkommit före år 1850.

Antikvarisk bedömning: *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Skador: inga.

Objekt 7 - L2025:4184

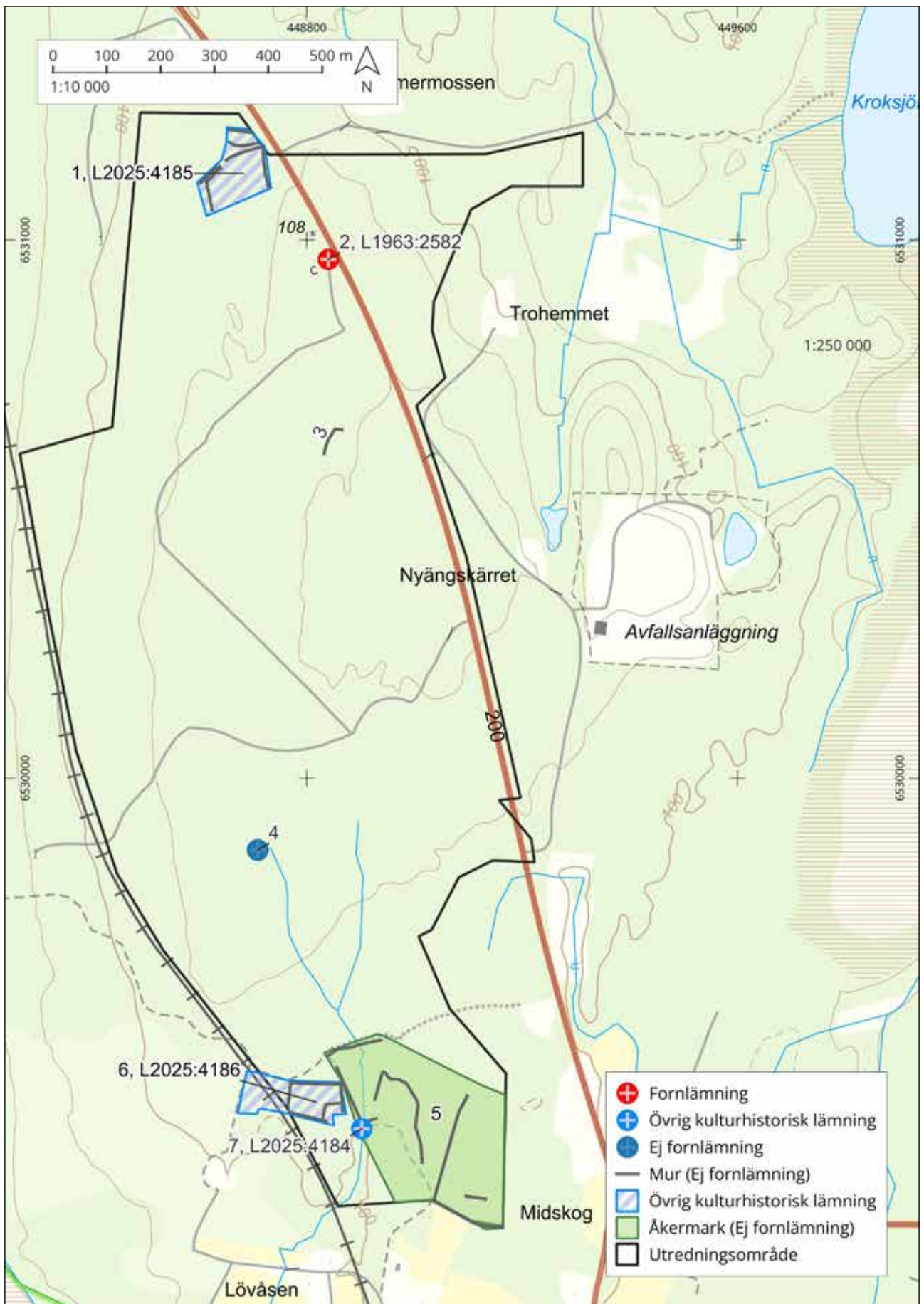
Röjningsröse

Beskrivning: ett röjningsröse inom Midskogs ägor, cirka 3,5x3,5 meter stort och 0,5 meter högt. Röset är uppbyggt av stenar i storlek 0,2–0,5 meter. Övermossat.

Lämningen uppfyller inte Kulturmiljölagens samtliga rekvisit för en forn-lämning i och med att den inte är en lämning efter människors verksamhet under forna tider och den har inte tillkommit genom äldre tiders bruk. Baserat på det historiska kartmaterialet har lämningen sannolikt heller inte tillkommit före år 1850.

Antikvarisk bedömning: *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Skador: inga.

Figur 6. Översiktsplan med samtliga objekt, 1–7, som dokumenterades vid fältinventeringen. Skala 1:10 000.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN

I FÖRHÅLLANDE TILL UNDERSÖKNINGSPLANEN

Uppdraget har genomförts utan avvikelser från syftet eller metoden som har redovisats i undersökningsplanen, vilket innebär att den undersökningsplan och kostnadsberäkning som upprättades inför den arkeologiska utredningen etapp 1 har följts.

Stenmurarna som omgärdar åkermark bedöms inte utgöra fornlämning, men har ändå dels ett visst kulturhistoriskt värde, dels ett skydd genom Miljöbalken. Shapefiler för påträffade stenmurar inom utredningsområdet har därför delgetts som underlag till beställaren, i samband med att fältarbetet avslutades.

I samband med fältinventeringen eftersöktes även ytor för andra lämningar, så som lämpliga boplatsslägen, skogsbrukslämningar och liknande, men inga ytterligare lämningar kunde identifieras. Efter avslutat fältarbete har husgrunderna inom Stralsunds och Lövåsens ägor registrerats i KMR som lägenhetsbebyggelse L2025:4185 och L2025:4186 med antikvarisk bedömning Övrig kulturhistorisk lämning. Även röjningsröset inom Midskogs ägor har registrerats, röjningsröse L2025:4184, med samma antikvariska bedömning. Bedömningen baseras på att platserna uppträder under 1800-talets första hälft och sedan brukats in i sen tid.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Västra Götaland
Kommun	Gullspång
Landskap	Västergötland
Socken	Amnehärad
Fastighet	Björtorp 1:171 och Tattertorp 1:2
Lämningsnummer	L1963:2582, L2025:4184, L2025:4185 & L2025:4186
Lämningstyp	Vägmärke, Lägenhetsbebyggelse, Röjningsröse
Datering	Tidigmodern – modern tid.
Typ av undersökning	Utredning etapp 1
Länsstyrelsens beslutsdatum	2025-05-05
Länsstyrelsens diarienummer	431-13739-2025
Ärendenummer i Fornreg	202500492
Arkeologgruppens projektnummer	P25023
Projektleddning	Josefine Låås
Personal	Sabina Larsson, Tomas Ekman, Nina Balknäs & Josefine Låås
Undersökningstid	Sommaren 2025
Undersökt yta	120 ha
Inmätningsteknik	RTK-GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras tills vidare hos Arkeologgruppen AB.
Digitalt arkiv	Arkivmaterial förvaras tills vidare hos Arkeologgruppen AB.
Fynd	Inga fynd tillvaratogs.

REFERENSER

Litteratur

Dahlstrand, M., 1994. *Allmänningar i Sverige. Påbyggnadskurs i skogshistoria. Essäfråga i Skogshistoria*. Umeå: Sveriges lantbruksuniversitet.

Kartor och arkivmaterial

LANTMÄTERIMYNDIGHETERNAS ARKIV

Arealavmätning. 1806. Skaraborgs län, Amnehärad, Stralsund l.
Akt 16-ahr-50a.

Arealavmätning. 1809. Skaraborgs län, Amnehärad, Miskog.
Akt 16-ahr-16b.

Arealavmätning. 1824. Skaraborgs län, Amnehärad, Miskog 1:1.
Akt 16-ahr-16a.

Arealavmätning. 1838. Skaraborgs län, Amnehärad. Stralsund l.
Akt 16-ahr-227.

DIGITALA ARKIV

<https://sok.riksarkivet.se/digitala-forskarsalen>

<https://sok.riksarkivet.se/mantalslangder>

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

Figur 1, föregående sida. Översiktskarta med aktuellt område inom svart cirkel. Skala 1:50 000 med instick i skala 1: 1 000 000. Figur 2. Översiktskarta över det aktuella utredningsområdet i svart. Skala 1:40 000.

Figur 3 . Plan över utredningsområdet med kända lämningar i närområdet. Utredningsområdet markerat med svart. Skala 1:10 000.

Figur 4. Arealavmätning från år 1838. Kartan är inte rektifierad. Norr är uppåt i bild. Stralsund, Amnehärad socken, Akt 16-ahr-227, Lantmäterimyndigheternas arkiv.

Figur 5. Översikt över utredningsområdet mot bakgrund av en rektifierad version av Häradsekonomiska kartan. Utredningsområdet markerat med svart ram. Skala 1:10 000.

Figur 6. Översiktsplan med samtliga objekt, 1–7, som dokumenterades vid fältinventeringen. Skala 1:10 000.

FÖRTECKNING ÖVER TABELLER

Tabell 1. Tabell över påträffade objekt samt befintliga och nyregistrerade lämningar i Kulturmiljöregistret.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

Bilaga 1. Tabell över karterade objekt

Bilaga 1. Tabell över karterade objekt

Obj nr	Lämningstyp	Beskrivning
1	Lägenhetsbebyggelse	Inom en ca 140x145 m stor stenröjd yta (SV-NO) är en husgrund och en jordkällargrund, omgärdade av flertalet stenmurar. Husgrunden är ca 8x4 m stor (SV-NO) och intill 0,5 m hög, bestående av stensyll, trappsten och spismursröse. Spismursröset består av natursten och tegel, är beläget mot S väggen och är cirka 3x3 m stort och 1,2 m högt. Trappsten ca 1,2x0,4 m stor vid NÖ hörnet, längs N väggen. Strax SSO om husgrunden är en jordkällare, ca 7x6 m stor (NNV-SSO) och 2,5 m hög. Väggarna på insidan är kallmurade av natursten, lagda med flatsidan utåt i 5–6 skift. Ingång i S. Murarna är intill 1,2 m höga och 1,5 m breda. Skalmurar med fyllning av knytnävsstora stenar. Sidorna är kallmurade av natursten, 0,15–0,40 m stora, i upp till 5 skift. Bebyggelsen avgränsas av krondike i S samt stenmurar i N, V och Ö. Igenlagd åkermark, idag beväxt av skog och sly. Antikvarisk status: övrig kulturhistorisk lämning, KMR-nr: L2025:4185.
2	Vägmärke	Milsten. Fornlämning, känd sen tidigare. L1963:2582. Beskrivningen i Fornsök stämmer. Antikvarisk status: fornlämning, KMR-nr: L1963:2582.
3	Hägnad	Mur. Cirka 0,6 m hög, 1 m bred. Kallmurad, mestadels rundad natursten, 0,15–0,3 m stora. Fyra skift hög. Delvis raserad. I S är muren kraftigare, cirka 1,5 m bred. Skalmur. Cirka 1,2 m hög. Baserat på murens krökta form ska den möjligen föras till den gräns som syns på Ekonomiska kartan från 1960, där ett mindre område anges tillhöra Barrebacken. Antikvarisk status: ej fornlämning.
4	Brunn/kallkälla	Vattenhål? Stensatt grop. 3x2,5 m stor, cirka 1,3 m djup. Möjligen tillkommit i samband med anläggande av järnvägen snarare än anlagd under tidigmodern tid. Antikvarisk status: ej fornlämning.

Obj nr	Lämningstyp	Beskrivning
5	Hägnad, åkermark	Stenmurar, belägna inom en ca 330x280 m stor yta (NV-SO). Murarna är ca 40–260 m långa, omkring 1–2 m breda och 0,5–1 m höga. Bestående av rundade naturstenar och block, ca 0,3–1,2 m stora. Inhägnar igenlagd åkeroch/eller hagmark. Ytan är röjd på sten och omgärdas av diken. Inom området finns även minst ett röjningsröse. Idag är marken bevuxen av lövsly och blandskog. Murarna är övermossade, ställvis raserade. Ligger inom Midskogs ägor enligt Häradsekonomen. Antikvarisk status: ej fornlämning.
6	Lägenhetsbebyggelse	Stenmurar, belägna inom en ca 100x50 m stor yta (Ö-V. Murarna är ca 50–90 m långa, omkring 1,5 m breda och intill 0,5 m höga. Bestående av rundade naturstenar, ca 0,3–0,5 m stora. Inhägnar åkermark eller hage. Ytan är röjd på sten och omgärdas av diken. Utmed långsidorna är fägator. Idag bevuxen av granskog. Murarna är övermossade, ställvis raserade. Antikvarisk status: övrig kulturhistorisk lämning, KMR-nr: L2025:4186.
7	Röjningsröse	Röjningsröse, 3,5x3,5 m stort, 0,5 m högt, bestående av stenar i storlek 0,2–0,5 m. Övermossat. Antikvarisk status: övrig kulturhistorisk lämning, KMR-nr: L2025:4184.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2025:37

